

ธุรกิจเชื่อมโยงกับชุมชน

ศศิเพ็ญ พวงสายใจ¹
สุชุม พันธุ์ณรงค์¹
พินาวัสสน บุนยยะเสนา¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ต้องการจะศึกษารูปแบบลักษณะของความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจกับชุมชนโดยการรวบรวมความรู้จากการจัดประชุมกลุ่มธุรกิจจากชุมชน 20 แห่ง และการสัมภาษณ์เชิงลึกธุรกิจรวม 9 แห่ง เป็นธุรกิจขนาดเล็ก 5 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง และขนาดใหญ่ 2 แห่ง ผลการศึกษาพบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมชุมชนของธุรกิจอยู่ในหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบที่ปฏิบัติมากที่สุดจะอยู่ในรูปแบบของการบริจาคเงิน ผลิภัณฑ์และสิ่งของให้แก่ชุมชน ทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น การบริจาคผลิภัณฑ์ส่วนมากจะเป็นการนำเอาผลผลิตของธุรกิจเองให้ชุมชน ธุรกิจขนาดใหญ่จะมีการให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนการทำโครงการขนาดใหญ่ อาทิเช่น การสร้างห้องสมุดในโรงเรียนด้วยโอกาส การให้บริการน้ำประปาแก่ชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นในรูปแบบของการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ แทบธุรกิจเห็นว่าธุรกิจของตนเป็นแหล่งรองรับแรงงานในท้องถิ่น ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพทั้งที่เป็นงานประจำและอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น ธุรกิจส่วนใหญ่จะใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น แทบจะทุกธุรกิจเห็นว่าธุรกิจของตนมีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นผลบวกต่อชุมชนมากกว่าผลเสียกล่าวคือดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค สำหรับรูปแบบการดำเนินถึงสิ่งแวดล้อม ธุรกิจส่วนใหญ่เห็นว่าธุรกิจของตนได้ดำเนินถึงภาวะมลพิษที่จะมีต่อชุมชน ธุรกิจที่มีการผลิตเกือบทั้งหมดมีการบำบัดของเสียจากกระบวนการผลิตก่อนทิ้ง ส่วนรูปแบบของการพัฒนาสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สะท้อนออกมาในรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต เช่นการเผาอิฐได้นำแกลบมาทดแทนไม้ในการเผา เป็นต้น รูปแบบที่ธุรกิจดำเนินการน้อยได้แก่การให้การเรียนรู้แก่สังคม โดยส่วนใหญ่เน้นที่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เป็นแหล่งศึกษาของงานของคนภายนอก การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในด้านกระบวนการผลิตโดยเฉพาะในธุรกิจขนาดเล็ก แต่ในธุรกิจขนาดใหญ่มักเป็นการรับเด็กมาช่วยฝึกงานเท่านั้น

¹ ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

This study sought to understand the forms of business enterprise–community linkage. The essence was drawn from the business group meetings in 20 communities and the in-depth interview with 9 business enterprises encompassing 5 small, 2 medium, and 2 large firms. The study found that the social responsibility for community of the business enterprises took various forms and the most common practice was donation in terms of money, products, and other tangible things to communities both inside and outside the local areas. Products for donation were generally the outputs produced by the business enterprises themselves. The large-sized enterprises also granted scholarships to students, provided funding support for construction of large projects like school library in marginal areas, community water supply systems. One form of linkage was the community income and employment generation by the business enterprise's operation. Almost every business considered its operation to be the source of labour absorption or employment from local area both full time and part time. Moreover, most businesses utilized local raw materials and reckoned their operation beneficial rather than harmful to the community as they conducted their business with fairness without taking any advantages of the consumers. In the environmental aspect, most enterprises regarded their business operation had already taken into account the pollution which might affect the community by adopting the practice of waste treatment before final waste discharge to the environment. The business–community linkage in the form of social, cultural, and local knowledge development was reflected in the application of local knowledge in the present day production process namely the use of rice husk in place of wood as fuel in brick making factory. To the least extent was the involvement of business enterprises in social learning experience. What they had done was limited to acting as community learning center for outside visitors or as resource person in knowledge transfer concerning production process, particularly the small enterprises. The large enterprises, however, would only offer opportunity for young persons to get practical training.

1. บทนำ

การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับชุมชนนั้นเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เนื่องจากองค์กร บริษัท ห้างร้าน ได้เข้ามามีส่วนในการสร้างความเข้มแข็ง และการพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจของชุมชนในโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยภาคธุรกิจจะนำเอาความรู้ ความชำนาญทั้งในเชิงเทคนิคและเทคโนโลยีของหน่วยงานของตนไปใช้ในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นในรูปแบบของการใช้ทรัพยากรของชุมชนในรูปของการใช้วัตถุดิบ การใช้แรงงาน ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน การเพิ่มผลผลิต การสร้างงาน การสร้างรายได้ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการถ่ายทอดดังกล่าวยังเกิดผลทางบวกทางสังคมตามมา ก็คือการลดปัญหาการว่างงาน ลดปัญหาการอพยพแรงงานจากชนบท เข้าสู่เมืองหลวง นอกจากนี้แล้วภาคธุรกิจยังมีความรับผิดชอบต่อชุมชนในรูปการถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนการบริจาคเงิน สินค้าหรือบริการ ให้แก่ชุมชนอีกด้วย

การสร้างองค์ความรู้ของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมกับชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้องค์กร บริษัท ห้างร้านได้เข้ามามีส่วนในการสร้างความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ให้กับชุมชน พร้อมทั้งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดังเช่นโครงการให้ความรู้แก่เกษตรกรเลี้ยงไก่ของเครือซีพี ที่มุ่งเน้นให้ความรู้แก่เกษตรกรในการทำฟาร์มไก่อย่างถูกสุขลักษณะ มีถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การเพิ่มผลผลิต และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร รวมทั้งเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและยกระดับมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่ให้เทียบเท่ามาตรฐาน การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมกับชุมชน โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน มุ่งเน้นให้เกิดผลทางบวกแก่สังคมและเศรษฐกิจของชุมชน โดยที่กิจกรรมมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมกับชุมชน ดังกรณีตัวอย่างข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้และความสามารถพึ่งพาตนเองของชุมชนได้และการสร้างความสัมพันธ์ของธุรกิจต่างๆ อย่างยั่งยืนต่อธุรกิจในอนาคต

ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีการวิจัยอย่างชัดเจน ทั้งด้านรูปแบบของการมีความรับผิดชอบต่อสังคม การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคม และการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวก เชิงลบที่เกิดขึ้นกับสังคมอย่างไร ดังนั้น การศึกษาวิจัย จึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมารวบรวมจัดทำเป็นเนื้อหาเพื่อการพัฒนาเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดธุรกิจคุณธรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

ในการศึกษานี้จึงได้รวบรวมองค์ความรู้จากในประเทศเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ในการลงทุนทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในชุมชน (CSR community linkage) และ ถอดองค์ความรู้จากบริษัทจดทะเบียนที่มีการดำเนินงานกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีคุณธรรม เพื่อนำมาทำเป็นกรณีศึกษาให้กับบริษัทหรือผู้ที่สนใจอื่นๆ ต่อไป

2. กรอบแนวคิดของการศึกษา

ปัจจุบันทั่วโลกได้ให้ความสนใจต่อประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท/วิสาหกิจ ต่างๆ ดังจะเห็นได้จากการที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดกรอบการดำเนินงานหรือที่เรียกว่า UN Global Compact² สำหรับให้วิสาหกิจดำเนินตามหลักการ 10 ประการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน สิ่งแวดล้อมและการไม่ยอมรับการโงกกิน-สินบน

สำหรับในประเทศไทย ซึ่งได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในพัฒนาประเทศ ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 9³ เป็นต้นมา อีกทั้งยังระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 83 ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้น

ซึ่งหนึ่งในคุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สามห่วงสองเงื่อนไข) คือการมีคุณธรรม เหล่านี้ ล้วนสะท้อนถึงการให้ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอันควรจะมีต่อชุมชนทั้งสิ้น

บรรษัทภิบาลหรือความรับผิดชอบต่อสังคม มาจากภาษาอังกฤษว่า Corporate Social Responsibility (CSR)⁴ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กร ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในระดับใกล้และไกล ด้วยการให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

หากพิจารณาแยกเป็นรายคำศัพท์ คำว่า Corporate มุ่งหมายถึงกิจการที่ดำเนินไปเพื่อแสวงหาผลกำไร ส่วนคำว่า Social ในที่นี้ มุ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันหรือมีวิถีร่วมกันทั้งโดยธรรมชาติหรือโดยเจตนา รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รายรอบประกอบ และคำว่า Responsibility มุ่งหมายถึงการยอมรับทั้งผลที่ไม่ดีและผลที่ดีในกิจการที่ได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของกิจการนั้นๆ ตลอดจนการรับภาระหรือเป็นธุระดำเนินการป้องกันและปรับปรุงแก้ไขผลที่ไม่ดี รวมถึงการสร้างสรรคและบำรุงรักษาผลที่ดีซึ่งส่งกระทบไปยังผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

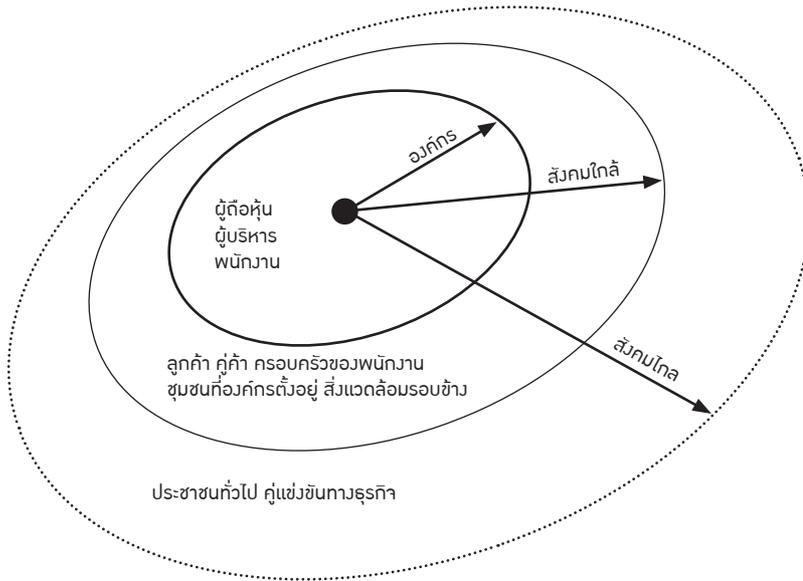
ในระดับของชุมชนและสภาพแวดล้อม ตัวอย่างซีเอสอาร์ของกิจการ ได้แก่ การส่งเสริมหรือเกื้อกูลชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ การส่งเสริมแรงงานท้องถิ่นให้มีโอกาสในตำแหน่งงานต่างๆ ในองค์กร การสนับสนุนแนวทางการระแวงระวังในการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ และการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เป็นต้น

² ดร.โสภณ พรโชคชัย. CSR ที่แท้. เอกสารออนไลน์ http://thisocialwork.files.wordpress.com/2009/06/text-csr-2552n1_3.pdf. (22 มิถุนายน 2552)

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. เอกสารออนไลน์ <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>.

⁴ สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. รู้จักซีเอสอาร์. http://thaicrs.blog-spot.com/2008/01/blog-post_07.html

ภาพที่ 1 ลำดับชั้นของผู้มีส่วนได้เสียในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับซีเอสอาร์

ในระดับของประชาสังคม ตัวอย่างซีเอสอาร์ของกิจการ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ ในการพัฒนาสังคม การตรวจตราดูแลมิให้กิจการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน การรับฟังข้อมูลหรือทำประชาพิจารณ์ต่อการดำเนินกิจการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และการทำหน้าที่ในการเสียภาษีอากรให้รัฐอย่างตรงไปตรงมา เป็นต้น

ทั้งนี้ ศ.ฟิลิป คอคเลอร์ แห่งมหาวิทยาลัยนอร์ธเวสเทิร์น และแนนซี ลี อาจารย์สมทบแห่งมหาวิทยาลัยวอชิงตัน และมหาวิทยาลัยซีแอตเติล ได้จำแนกซีเอสอาร์ไว้เป็น 6 ชนิด (type) กิจกรรรม ได้แก่

1. การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (Cause Promotion) เป็นการจัดหาเงินทุน วัสดุสิ่งของ หรือทรัพยากรอื่นขององค์กร เพื่อขยายการรับรู้และความห่วงใยต่อประเด็นปัญหาทางสังคมนั้น ตลอดจนสนับสนุนการระดมทุน การมีส่วนร่วม หรือการเฟ้นหาอาสาสมัครเพื่อการดังกล่าว องค์กรธุรกิจอาจริเริ่มและบริหารงานส่งเสริมนี้ด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่งองค์กรใดหรือกับหลายๆ องค์กรก็ได้

2. การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Cause-Related Marketing) เป็นการอุดหนุนหรือการบริจาครายได้ส่วนหนึ่งจากการขายผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเหลือหรือร่วมแก้ไขประเด็นปัญหาทางสังคมจำเพาะหนึ่งๆ ซึ่งมักมีช่วงเวลาที่จำกัดแน่นอน หรือดำเนินการแบบจำเพาะผลิตภัณฑ์ หรือให้การกุศลที่ระบุไว้เท่านั้น กิจกรรรมซีเอสอาร์ชนิดนี้ องค์กรธุรกิจมักร่วมมือกับองค์กรที่ไม่มีวัตถุประสงค์

หากำไรเพื่อสร้างสัมพันธภาพในประโยชน์ร่วมกัน ด้วยวิธีการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ เพื่อนำเงินรายได้ไปสนับสนุนกิจกรรมการกุศลนั้นๆ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการกุศลผ่านทาง การซื้อผลิตภัณฑ์โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นใดเพิ่มเติม

3. การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังสังคม (Corporate Social Marketing) เป็นการสนับสนุนการพัฒนาหรือการทำให้เกิดผลจากการรณรงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านสุขภาพ ความแตกต่างสำคัญระหว่างการตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังสังคมกับการส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม คือ การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังสังคมจะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior Change) เป็นหลัก ในขณะที่การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคมจะเน้นที่การสร้างตระหนักรู้ (Awareness) ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรด้านทุนและอาสาสมัครเพื่อให้รับรู้ถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว

4. การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) เป็นการช่วยเหลือไปที่ประเด็นปัญหาทางสังคมโดยตรง ในรูปของการบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของ เป็นกิจกรรมซีเอสอาร์ที่พบเห็นในแทบทุกองค์กรธุรกิจ และโดยมากมักจะเป็นไปตามกระแสความต้องการจากภายนอกหรือมีผู้เสนอให้ทำ มากกว่าจะเกิดจากการวางแผนหรือออกแบบกิจกรรมจากภายในองค์กรเอง ทำให้ไม่เกิดการเชื่อมโยงเข้ากับเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กรเท่าใดนัก

5. การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุนหรือจูงใจให้พนักงานคู่ค้าร่วมสละเวลาและแรงงานในการทำงานให้แก่ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่และเพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมที่องค์กรให้ความสำคัญหรือห่วงใย องค์กรธุรกิจอาจเป็นผู้ดำเนินการเองโดยลำพังหรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่งองค์กรใด และอาจเป็นผู้กำหนดกิจกรรมอาสาดังกล่าวนั้นเอง หรือให้พนักงานเป็นผู้คัดเลือกกิจกรรมแล้วนำเสนอต่อองค์กรเพื่อพิจารณาให้การสนับสนุน โดยที่พนักงานสามารถได้รับการชดเชยในรูปของวันหยุดหรือวันลาเพิ่มเติม

6. การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices) เป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างพินิจพิเคราะห์ทั้งในเชิงป้องกันด้วยการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม หรือในเชิงร่วมกันแก้ไขด้วยการช่วยเหลือเยียวยาปัญหาทางสังคมนั้นๆ ด้วยกระบวนการทางธุรกิจ เพื่อการยกระดับสุขภาพของชุมชนและการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่องค์กรธุรกิจสามารถที่จะดำเนินการเอง หรือเลือกที่จะร่วมมือกับพันธมิตรภายนอกก็ได้

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบของความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจกับชุมชน
2. เพื่อศึกษาถึงลักษณะของความเชื่อมโยงดังกล่าว

4. วิธีการศึกษา

1. รวบรวมองค์ความรู้จากธุรกิจกรณีตัวอย่างที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ที่มีการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในชุมชน (CSR community linkage) จากการจัดประชุมกลุ่มย่อยจากงานสัมมนาคุณธรรมภาคเหนือ "ฝ่าวิกฤตด้วยธุรกิจคุณธรรม" ในประเด็นธุรกิจเชื่อมโยงกับชุมชน (Community Linkage) ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2552 โดยการเชิญกลุ่มธุรกิจจากชุมชนต่างๆ เข้ามาร่วมให้ข้อคิดเห็นในประเด็นต่างๆ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกจากธุรกิจขนาดต่างๆ ถอดองค์ความรู้จากบริษัทจดทะเบียนที่มีการดำเนินงานกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีคุณธรรม เพื่อนำมาทำเป็นกรณีศึกษา

5. ผลการศึกษา

5.1 จากการจัดประชุมกลุ่มย่อยจากงานสัมมนาคุณธรรมภาคเหนือ "ฝ่าวิกฤตด้วยธุรกิจคุณธรรม" ในประเด็นธุรกิจเชื่อมโยงกับชุมชน (Community Linkage) ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2552 โดยการเชิญกลุ่มธุรกิจจากชุมชนต่างๆ เข้าร่วมให้ข้อคิดเห็นโดยมีกลุ่มธุรกิจเข้าร่วม 20 ธุรกิจ ได้ข้อสรุปในรูปแบบต่างๆ ของความเชื่อมโยงของธุรกิจกับสังคมชุมชน ภายใต้หลักของควมมีคุณธรรมในประเด็นต่างๆ คือ

1. ประเด็นเทคนิค เทคโนโลยีเพื่อต้องการจะรู้ว่าธุรกิจได้นำเทคนิคการผลิตอย่างไรมาใช้เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชน มีการใช้วัตถุดิบอะไรในชุมชนบ้าง

2. ประเด็นการให้ความรู้ เพื่อต้องการจะรู้ว่าธุรกิจมีการถ่ายทอดเทคนิคการผลิต หรือขบวนการการผลิตเพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะใดบ้าง

3. ประเด็นการบริจาคเงิน สินค้า และบริการ เพื่อต้องการจะรู้ว่าจากการที่ธุรกิจประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจแล้วนั้น ได้ทำอะไรแก่ชุมชนเป็นการตอบแทนบ้าง ในลักษณะเช่นใด

4. ประเด็นการสร้างแรงงาน อาชีพ รายได้ เพื่อต้องการจะรู้ว่าธุรกิจมีการใช้ทรัพยากรแรงงานในชุมชนในลักษณะไหนบ้าง และจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าวก่อให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างไร

5. ประเด็นการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อต้องการจะรู้ว่าธุรกิจได้นำภูมิปัญญาของท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในกิจการอย่างไร ก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร

6. ประเด็นกิจกรรมที่สร้างผลบวกแก่ชุมชนเพื่อต้องการจะรู้ว่าได้ดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรมมากน้อยเพียงใด มีการเอาใจเปรียบผู้บริโภคหรือไม่

7. ประเด็นสิ่งแวดล้อมเพื่อต้องการจะรู้ว่าธุรกิจได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหากับชุมชน และธุรกิจได้มีการจัดการเกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้หรือไม่

ซึ่งจากการสัมมนา ธุรกิจส่วนใหญ่เห็นว่า การแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถดำเนินการด้วยการเลือกใช้แรงงานหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นก่อน โดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตรในพื้นที่ ธุรกิจจะมีบทบาทในความรับผิดชอบต่อสังคมได้ จะต้องทราบระดับตลาดและขนาดของธุรกิจของตัวเองก่อน และปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่ชุมชนได้คือองค์ความรู้ของธุรกิจและการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาปรับใช้ในการผลิต ตลอดจนการสร้างเครือข่ายธุรกิจไปยังชุมชน เหล่านี้ จะมีส่วนช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับชุมชนมากขึ้น นอกเหนือไปจากการมีคุณธรรมและซื่อสัตย์ในการดำเนินการแล้ว

ในส่วนของเสียงสะท้อนของชุมชน จากผู้นำท้องถิ่นเห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่มีต่อชุมชน มักอยู่ในรูปการบริจาคสิ่งของและตัวเงินสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบของการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจน่าจะเป็นการมีจิตสำนึก ไม่สร้างปัญหาต่อชุมชน ซึ่งเป็นที่ตั้งของธุรกิจนั้น โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อม แม้ว่าการที่ธุรกิจจะช่วยสร้างงานในชุมชนได้ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขความไม่เอารัดเอาเปรียบคนในชุมชนด้วย ทั้งด้านการจ้างงานและราคาสินค้า จึงจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมได้

5.2 จากประเด็นที่ได้จากการสัมมนา คณะทำงานนำมากำหนดเป็นหัวข้อคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากธุรกิจ โดยได้ทำการสัมภาษณ์ธุรกิจรวม 9 ธุรกิจ แบ่งเป็นธุรกิจขนาดเล็ก 5 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง และขนาดใหญ่ 2 แห่งจากการสัมภาษณ์ พบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่มีต่อชุมชน อยู่ในรูปแบบของการบริจาคเงิน ผลิตรถยนต์และสิ่งของให้แก่ชุมชน ทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น รองลงมาได้แก่การเป็นแหล่งรองรับแรงงานในท้องถิ่น และช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่คนในท้องถิ่นได้ และเห็นว่าธุรกิจมีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นผลบวกต่อชุมชนมากกว่าผลเสีย ส่วนการดำเนินการที่มีน้อยได้แก่การให้การเรียนรู้ โดยส่วนใหญ่เน้นที่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดเล็ก แต่ในธุรกิจขนาดใหญ่มักเป็นการรับเด็กมาช่วยฝึกงานเท่านั้น สามารถสรุปรูปแบบการรับผิดชอบต่อสังคมตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

5.2.1 ประเด็นการบริจาคเงิน สินค้าและบริการ การบริจาคทั้งในรูปตัวเงินและสิ่งของเป็นรูปแบบที่ธุรกิจสามารถปฏิบัติได้ง่าย และทำได้จริง แต่จำนวนการให้จะแตกต่างกันไปตามขนาดของธุรกิจ โดยส่วนใหญ่เป็นการบริจาคในรูปเงินทุนสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน บางแห่งยังไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะให้เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ส่วนในธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น กสท. มีการให้ทุนการศึกษา ตลอดจนทำโครงการสนับสนุนขนาดใหญ่ เช่น การสร้างห้องสมุดในโรงเรียนด้อยโอกาส และการมอบงานตามวัยไว้เพื่อใช้รับสื่อการสอนต่างๆ เป็นต้น ในขณะที่บริษัทวันสนันท์ฯ ได้เอื้อประโยชน์ด้วยการเป็นแหล่งน้ำประปาของชุมชนเนื่องจากในชุมชนยังไม่มีระบบน้ำประปาใช้ได้ (ตารางที่ 1 และตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 จำนวนคำตอบประเด็นการบริจาคเงิน สินค้าและบริการ

ประเด็นการบริจาคเงิน สินค้า และบริการ	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
บริจาคเงิน	5	55.56
บริจาคสิ่งของ	2	22.22
บริจาคผลิตภัณฑ์ของธุรกิจ	2	22.22
ให้ความรู้	2	22.22
ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน	1	11.11
บริการนำประปาให้แก่ชุมชน	1	11.11

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ : จำนวนร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจการ

ตารางที่ 2 การดำเนินงานของธุรกิจด้านการบริจาคเงิน สินค้าและบริการ

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	เนื่องจากกิจการผลิตสินค้าซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ กิจการจึงไม่มีมบริจาค สินค้านอกจากจะมีการขอให้ไปร่วมออกร้านในงานจัดแสดงสินค้าต่างๆ และมี การบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	เนื่องจากเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มที่มีได้แสดงเหตุผลประโยชน์ในรูปของ กำไรเป็นหลัก อีกทั้งยังมีเงินหมุนเวียนน้อยจึงยังไม่มีมการบริจาคในรูปของเงิน สินค้า หรือบริการ แต่จะเน้นในเรื่องของการให้ความรู้แก่ชุมชนเป็นหลัก
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันกอเกิด	ส่วนใหญ่จะเป็นการบริจาคสินค้าของกลุ่มให้กับชุมชน เช่น ช่วงเทศกาลต่างๆ งานบุญ งานวัด เป็นต้น
4	วิสาหกิจชุมชนทำขนมจีน บ้านบวกเปา	กิจการจะเน้นการบริจาคสินค้า เช่น ขนมจีน น้ำพริกทำขนมจีน ให้กับชุมชนตาม ช่วงเทศกาลต่างๆ ตลอดทั้งปี
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอัญมณี)	ทางกลุ่มไม่มีการบริจาคเงิน หรือสินค้า แต่หากในชุมชนไหนต้องการให้ไปเผยแพร่ วิธีวิธีการทำอัญมณีทางกลุ่มก็ยินดีไปให้ความรู้
6	บริษัท กษมาเทรดดิ้ง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายศิลาแลง)	บริษัทฯ จะบริจาคเงินในรูปแบบการเป็นสปอนเซอร์ให้กับการทำกิจกรรม ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน โดยเฉพาะในชุมชนจะมีการบริจาคเงินช่วยเหลือ กิจกรรมส่วนรวมของชุมชน บริจาคเงินให้กับวัดในชุมชน เป็นต้น
7	บริษัท Pure Hand knit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	บริษัทมีการบริจาคเงินให้กับชุมชนบริเวณใกล้เคียง แจกอุปกรณ์การเรียนให้ แก่เด็กๆ ในงานวันเด็ก รวมทั้งมีการบริจาคสิ่งของให้กับโรงเรียนที่อยู่ในถิ่น ทุรกันดารในจังหวัดเชียงใหม่
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	กสท. มีการให้ทุนการศึกษาแก่บุตรพนักงานปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการมอบ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนที่อยู่ในเขตทุรกันดาร เช่น การบริจาค จานดาวเทียมให้แก่โรงเรียนคือยโอกาสสำหรับเป็นสื่อการเรียนการสอนทาง ไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น
9	บริษัท เชียงใหม่วันสนันท์ จำกัด	มีการบริจาคเงิน สินค้าให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณโรงงานตามงานเทศกาล ต่างๆ เนื่องจากบริเวณที่ตั้งโรงงานนั้นยังไม่มีน้ำประปา ทางโรงงานจึงสร้างประปาใช้เอง และบริการให้แก่ชุมชนที่อยู่บริเวณโรงงานฟรีเพื่อใช้ในการอุปโภค มีการแจกข้าวสารอาหารแห้งจำนวน 2,000 ชุด ให้แก่ผู้ยากไร้เป็นประจำทุกปี รวมทั้งตั้งโรงงานในช่วงเทศกาลถือศีลกินเจด้วย บริจาคเงินให้กับโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และโรงพยาบาลสันป่าตอง รวมทั้งวัดต่างๆ เป็นประจำทุกปี

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5.2.2 ประเด็นการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ ในด้านการสร้างงาน อาชีพและรายได้เสริมนั้นแทบทุกธุรกิจเห็นว่าธุรกิจของคนมีส่วนช่วยสร้างงานในท้องถิ่น ทั้งงานประจำ และอาชีพเสริม โดยเน้นการใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก มีเพียงธุรกิจเดียวที่ใช้แรงงานต่างด้าวเป็นหลักโดยให้เหตุผลว่าแรงงานในท้องถิ่นหายาก รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 จำนวนคำตอบประเด็นการสร้างแรงงาน อาชีพและรายได้

ประเด็นการสร้างแรงงาน อาชีพ รายได้	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
ใช้แรงงานในท้องถิ่น	4	44.44
มีคุณธรรม	1	11.11
มีสวัสดิการให้แก่พนักงาน	1	11.11
สร้างงานในท้องถิ่น	1	11.11
สร้างงานในท้องถิ่น และลดปัญหาการย้ายถิ่นของแรงงาน	1	11.11
สร้างงานและใช้แรงงานในท้องถิ่น	1	11.11
สร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน	1	11.11

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ : จำนวนร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจการ

ตารางที่ 4 การดำเนินงานของธุรกิจด้านการสร้างแรงงาน อาชีพและรายได้

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	มีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นมาช่วยในการผลิต เฉพาะช่วงที่มี order เข้ามามาก ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนทำให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้เสริม ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันกอเกิด	เป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะได้รับรายได้ในรูปของเงินปันผล และได้รายได้จากการที่ทางกลุ่มรับซื้อผลผลิตของสมาชิกมาแปรรูป
4	วิสาหกิจชุมชน ทำขนมจีนบ้านบวกเปา	เนื่องจากว่างงานในการทำเส้นขนมจีนเป็นงานที่ค่อนข้างหนัก และต้องตื่นมาทำงานตั้งแต่ตอนตี 1 เสร็จงานประมาณตอนเที่ยง จึงต้องจ้างแรงงานชาวต่างด้าวเนื่องจากไม่เที่ยงงาน และสามารถทำงานหนักได้ และไม่มีเงื่อนไขในเรื่องของการขอยุ่ชงงานช่วงหน้าเทศกาล งานบุญต่างๆ มากนัก
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอิฐมอดู)	เริ่มแรกทางกลุ่มมีการจ้างแรงงานในชุมชนเป็นหลัก แต่ในช่วงหลังแรงงานในชุมชนเริ่มหายาก เนื่องจากไม่ชอบทำงานหนักค่าตอบแทนน้อย จึงจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวเพราะสามารถทำงานได้ทุกรูปแบบโดยไม่เกี่ยงว่าเป็นงานหนักหรือเบา

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
6	บริษัท กษมาเทรคคิง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายยาลดคล)	บริษัทฯ จ้างแรงงานในชุมชนเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นการสร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ลดปัญหาแรงงานย้ายไปทำงานในถิ่นอื่นได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้บริษัทฯ ยังมีการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้แก่พนักงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนการจ้างแรงงานเป็นการจ้างแบบรายวัน ในขณะที่ปัจจุบันบริษัทฯ กำลังประสบกับผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ order สินค้าลดน้อยลงแค่บริษัทฯ ก็พยายามรักษาพนักงานทุกคนไว้ เนื่องจากเป็นพนักงานที่ทำงานกับบริษัทมานาน อีกทั้งยังเป็นแรงงานที่มีฝีมือ บริษัทฯ จึงมีนโยบายให้ลดวันทำงานของพนักงานลงจาก 6 วันต่อสัปดาห์ เหลือทำงานเพียง 5 วันต่อสัปดาห์และไม่มีการทำ O.T. เพื่อเป็นการลดต้นทุน
7	บริษัท Pure Handknit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	บริษัทฯ มีการจ้างแรงงานในพื้นที่เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้บริษัทฯ ยังมีการจ้างฐานการผลิตที่เป็นกลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา เป็นฐานการผลิตหลักของบริษัทฯ ซึ่งเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริง
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	สำนักงานบริการลูกค้า กสท. ในเขตภูมิภาค มีนโยบายเน้นการรับพนักงานในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้ที่จบสาขาช่าง electronic เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการลดต้นทุนค่าที่พักพนักงานให้แก่บริษัทด้วย กสท. ได้มีการจัดทำสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นเพื่อช่วยเหลือพนักงานของบริษัท เช่น ให้พนักงานสามารถกู้เงินได้โดยเสียดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ ให้พนักงานกู้พิเศษในช่วงเปิดภาคเรียน เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่บุตรหลาย เป็นต้น
9	บริษัท เชียงใหม่วันสนันท์ จำกัด	บริษัทฯ เน้นการจ้างแรงงานในพื้นที่ โดยจ้างแรงงานต่างด้าวเพียงแค่ 5% เท่านั้น บริษัทฯ มีการจัดตั้งสหกรณ์เพื่อส่งเสริมให้พนักงานรู้จักการออมเงิน และหลีกเลี่ยงหนี้ในระบบ โดยให้พนักงานสามารถกู้เงินกับสหกรณ์ของบริษัทได้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป นอกจากนี้บริษัทฯ ยังให้การดูแลพนักงานเป็นอย่างดี โดยมีนโยบายจ้างพนักงานที่เกษียณอายุแล้วแต่ยังมีภาระที่ต้องรับผิดชอบอีกมากให้มาทำงานต่อโดยลดภาระงานให้น้อยลง เพื่อเป็นการตอบแทนพนักงานที่ทำงานให้แก่บริษัทมาตลอดระยะเวลายาวนาน

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5.2.3 ประเด็นสิ่งแวดล้อม ธุรกิจที่มีการผลิต เกือบทั้งหมดมีการบำบัดหรือกำจัดของเสียจากกระบวนการผลิตก่อนทิ้ง เช่นกิจการผลิตสุราก็บำบัดน้ำเสียก่อนทิ้ง และนำกากไปทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในการเกษตรต่อไป ส่วนกิจการเผาอิฐมอญ ได้นำแกลบซึ่งเป็นของเหลือจากการผลิตในหมู่บ้านมาใช้เป็นเชื้อเพลิงได้ มีเพียงธุรกิจวันสนันท์ฯ เท่านั้นที่ยังมีกลิ่นเหม็นจากการผลิต ที่ยังไม่สามารถกำจัดได้ แต่กิจการได้แสวงหาความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้) เพื่อทำการวิจัยเพื่อลดกลิ่นจากการผลิต ต่อเนื่องอยู่ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 จำนวนคำตอบประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็นสิ่งแวดล้อม	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
กระบวนการผลิตมีการบำบัด/กำจัดของเสียก่อนทิ้ง	2	22.22
นำของเสียไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่นทำปุ๋ย	2	22.22
ใช้ของเสียในท้องถิ่นมาเป็นเชื้อเพลิงในการผลิต ซึ่งช่วยลดมลภาวะในชุมชน	1	11.11
ผลิตภัณฑ์ปลอดสารเคมี	1	11.11
มีโครงการปลูกป่า	1	11.11
ไม่สร้างมลภาวะให้ชุมชน	1	11.11
ไม่สร้างมลภาวะให้ชุมชน และนำของเสียไปใช้ให้เกิดประโยชน์	1	11.11
ยังไม่มีสามารถแก้ปัญหาจากโรงงานได้	1	11.11

ที่มา: จากการสัมภาษณ์
 หมายเหตุ: จำนวนร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจการ

ตารางที่ 6 การดำเนินงานของธุรกิจสิ่งแวดล้อม

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	เนื่องจากสถานที่ที่ใช้ในการผลิตห่างไกลจากชุมชน ทำให้กลิ่นที่เกิดจากการหมักสุราไม่รบกวนชาวบ้านที่อาศัยในชุมชน ของเสียที่ได้จากการกลั่น เช่น กากจะนำไปทำปุ๋ย ส่วนน้ำหมักจะนำไปรดน้ำต้นไม้หรือใช้ฉีดเป็นยาฆ่าแมลง โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	เนื่องจากทางกลุ่มมีการรณรงค์ให้ทำการเกษตรแบบปลอดสารเคมี การลดมลพิษทางอากาศอยู่แล้ว จึงทำให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล้อม
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันกอกiect	เนื่องจากเป็นกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้นเศษวัสดุเหลือใช้จึงสามารถนำมาทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ให้สมาชิกในกลุ่มนำไปใช้ในสวนตัวเองได้
4	วิสาหกิจชุมชน ทำขนมจีนบ้านบวกเปา	กิจการได้มีการจัดทำบำบัดน้ำเสีย และมีการนำจุลินทรีย์ที่ช่วยในการกำจัดกลิ่นมาใช้ ทำให้ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชนที่อยู่ข้างเคียง
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอัฐมอญ)	จากการที่ทางกลุ่มมีการเผาอัฐอยู่ตลอดจึงทำให้เกิดควันจากการเผาไหม้ แต่เนื่องจากทางกลุ่มใช้แกลบเป็นเชื้อเพลิงซึ่งทำให้เกิดควันน้อย อีกทั้งเผาตั้งอยู่ไกลจากชุมชนจึงไม่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนมากนัก ส่วนขี้เถ้าที่เหลือจากการเผาอัฐแล้วก็สามารถนำไปถมดินหรือนำไปเป็นส่วนผสมในการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพได้อีกด้วย เนื่องจากบริเวณที่ตั้งของกลุ่มเป็นบริเวณที่มีโรงสีเป็นจำนวนมาก จึงมีแกลบที่ทางโรงสีเหล่านั้นทิ้งจนเกิดกลิ่นเน่าเหม็นส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน ทางกลุ่มจึงนำแกลบที่ทิ้งแล้วเหล่านั้นมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการเผาอัฐ ซึ่งช่วยลดปัญหากลิ่นเน่าเหม็นลงได้
6	บริษัท กษมาเทรคคิง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายซิลาลด)	ในกระบวนการเผาศิลาลดนั้นอาจจะมีการเผาไหม้บ้างซึ่งมีค่าหมอกควันซึ่งทางบริษัทฯ จะนำไปทำลายทิ้งทั้งหมดโดยการทุบให้แตกแล้วนำไปฝังดินซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากไม่มีสารเคมีเจือปนในทุกขั้นตอนการผลิต อีกทั้งการเผาศิลาลดก็ไม่มีการรบกวนชุมชนเนื่องจากใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงในการเผาทำให้ไม่มีควัน
7	บริษัท Pure Handknit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	คงที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าบริษัทฯ เป็นเพียงตัวกลางในการรับ order การผลิตเท่านั้น ไม่ได้มีโรงงานการผลิตเป็นของตนเอง อีกทั้งยังตั้งอยู่ห่างไกลชุมชนจึงไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมใดๆ ทั้งสิ้น

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	สำนักงานบริการลูกค้า กสท. เชียงใหม่ได้จัดทำโครงการปลูกป่าร่วมกับชุมชนที่จังหวัดแพร่ น่าน ลำพูน และจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและช่วยลคลภาวะโลกร้อน
9	บริษัท เชียงใหม่วันสันทน์ จำกัด	เนื่องจากโรงงานของบริษัทฯ เป็นโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในลักษณะการคอง การแช่แข็ง จึงทำให้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเรื่องของกลิ่นที่อาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนบริเวณใกล้เคียงได้ รวมทั้งยังมีปัญหาเรื่องการจัดจากระบบบำบัดน้ำเสียที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ทางบริษัทฯ ก็ไม่ได้นิ่งนอนใจกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข โดยขอความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้กับทางโรงงาน

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5.2.4 ประเด็นการพัฒนาสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินการในด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น สะท้อนออกมาในจากนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต เช่น การเผาอิฐ การเคลือบเซรามิคแบบศิลาคล เป็นต้น ส่วนของการพัฒนาสังคมนั้นได้มีธุรกิจขนาดใหญ่ ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ กสท. ได้ดำเนินโครงการสอนอินเตอร์เน็ตให้กับเด็กด้อยโอกาส โครงการ 76 คนดี ส่วนบริษัทวันสันทน์ ได้ให้การอุปการะเด็กติดเชื้อ HIV ซึ่งรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 7 และตารางที่ 8

ตารางที่ 7 จำนวนคำตอบประเด็นการพัฒนาสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นการพัฒนาสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้	7	77.78
กิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม	1	11.11
อุปการะเด็กติดเชื้อ HIV	1	11.11

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ : คำนวณร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจการ

ตารางที่ 8 การดำเนินงานของธุรกิจด้านการพัฒนาสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการหมักสุรามาประยุกต์ใช้ ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างไปจากท้องตลาดทั่วไป โดยการนำสินค้าเกษตร เช่น ลิ้นจี่ ลำไย มันฝรั่ง มะม่วง สตอเบอร์รี่ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต ทำให้สุรากลั่นที่ได้มีกลิ่นแตกต่างกันไปตามวัตถุดิบที่ใช้ในการหมัก
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	ทางกลุ่มได้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ควบคู่ไปกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิตให้ได้มากยิ่งขึ้น
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันก้อเก็ต	ทางกลุ่มมีเทคนิคการเก็บรักษาผลผลิตทำให้สามารถอยู่ได้นานโดยไม่ต้องใช้สารกันบูด ซึ่งเป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
4	วิสาหกิจชุมชน ทำขนมจีนบ้านบวกเปา	การทำเส้นขนมจีนถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน กิจการได้นำภูมิปัญญาดังกล่าวมาสานต่อและมีการปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้เหมาะกับสภาพสังคมในปัจจุบัน
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอัญมณี)	ทางกลุ่มได้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเตาสำหรับการเผาอัญมณี และพัฒนาในด้านของการผสมส่วนผสมให้มีความคงทนแข็งแรง เหมาะแก่การใช้งาน
6	บริษัท กษมาเทรดดิ้ง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายศิลาคล)	ศิลาคลเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาที่มีการสั่งสมและสืบทอดกันมายาวนาน เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือ โดยอาศัยประสบการณ์ ความชำนาญ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิต การที่บริษัทฯ มีการจ้างแรงงานในชุมชนมาทำงานนอกจากเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนแล้วยังเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนเหล่านั้นด้วย
7	บริษัท Pure Handknit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	การที่บริษัทฯ มีการจ้างกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นฐานการผลิตของบริษัทนั้น เป็นการช่วยลดปัญหาเรื่องการว่างงานของคนในชุมชนที่ไม่สามารถออกไปทำงานนอกชุมชนได้ ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีอาชีพ มีรายได้เสริม สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	กสท. จะเน้นการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม เช่น โครงการสอนอินเทอร์เน็ตให้กับเด็กด้อยโอกาส โครงการ 76 คนดี นำทางแผ่นดินซึ่งเป็นโครงการหาบุคคลสำคัญ 76 คน จาก 76 จังหวัด ที่ขับเคลื่อนเมืองไทยให้ดีขึ้น เป็นต้น
9	บริษัท เชียงใหม่วันสนันท์ จำกัด	ในแง่ของการพัฒนาสังคมนั้น บริษัทฯ ได้มีการอุปการะเด็กจำนวน 10 คนที่พ่อแม่เสียชีวิตจากโรคเอดส์ โดยส่งเสียให้เรียนจนจบปริญญาตรีโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการช่วยเหลือการะให้กับสังคมได้ในระดับหนึ่ง และเป็นการให้โอกาสแก่เด็กเหล่านี้ได้มีสิทธิเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป สำหรับการผลิตหมอนนั้นถือเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวบ้านทางภาคเหนือของไทยอยู่แล้ว บริษัทฯ ได้นำเอาภูมิปัญญาดังกล่าวมาสืบทอดและพัฒนาให้เกิดความแตกต่างและแปลกภัยต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5.2.5 ประเด็นการให้ความรู้ ธุรกิจขนาดเล็กเน้นการเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เป็นแหล่งศึกษา ดูงานของคนภายนอก อีกทั้งสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในด้านกระบวนการผลิตได้ อย่างไรก็ตาม ในธุรกิจขนาดใหญ่ ยังคงไม่เปิดเผยให้ดูงาน เนื่องจากเหตุผลทางด้านธุรกิจ แต่ให้โอกาสนักศึกษา มาฝึกงานได้ และ กสท. ก็ยังมีโครงการที่เป็นรูปธรรมในการให้ความรู้แก่ท้องถิ่นอีกด้วย รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 9 และตารางที่ 10

ตารางที่ 9 จำนวนคำตอบประเด็นการให้ความรู้

ประเด็นการให้ความรู้	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และเป็นแหล่งศึกษาคูณงาน	2	22.22
เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน	3	33.33
มีโครงการสร้างห้องสมุดโรงเรียน	1	11.11
ไม่มีกิจกรรม	1	11.11
ยังไม่เปิดให้คูณงาน	1	11.11
รับนักศึกษาฝึกงาน (แต่ไม่เปิดให้ศึกษาคูณงาน)	1	11.11

ที่มา: จากการสัมภาษณ์
หมายเหตุ : คำนวณร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจกรรม

ตารางที่ 10 การดำเนินงานของธุรกิจด้านการให้ความรู้

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจทั้งในและนอกสถานที่ โดยเฉพาะสถานศึกษา มีการส่งนักศึกษามาศึกษาคูณงานทั้งในส่วนของกระบวนการกลั่นสุรา และการสร้างเครื่องกลั่นสุรา
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	ทางกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจะเน้นการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และเป็น ที่ปรึกษาให้กับคนในชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้ที่ได้ไปศึกษาคูณงานตาม สถานที่ต่างๆ ให้แก่กลุ่มสมาชิกในเครือข่าย นอกจากนี้ทางเครือข่ายยังมีการจัด ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถเข้ามาศึกษาคูณงานและฝึกอบรมได้
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันกอเกิด	กลุ่มเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยจะมีกลุ่มบุคคล นักเรียนนักศึกษา เข้ามาเยี่ยมชมศึกษาคูณงานอยู่ตลอด อีกทั้งยังได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรทั้งใน และนอกพื้นที่
4	วิสาหกิจชุมชน ทำขนมจีนบ้านบวกเป่า	มีกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชนเข้ามาศึกษาคูณงานอยู่เป็นประจำ อีกทั้ง ยังเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนที่อยู่ในชุมชนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และลงทำ ขนมจีนได้ด้วยตนเองอีกด้วย
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอูมอญ)	หากชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นชุมชนใกล้เคียง หรือชุมชนอื่นๆ ต้องการให้ทางกลุ่ม ถ่ายทอดความรู้ให้ ทางกลุ่มก็ยินดีที่จะถ่ายทอดให้โดยไม่มีการปิดบัง
6	บริษัท กษมาเทรดคิง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายซิลาลด)	มีการอนุญาตให้นักศึกษามาฝึกงานที่บริษัทฯ แต่ยังไม่มีการให้บุคคลภายนอก เข้ามาศึกษาคูณงานเนื่องจากเป็นความลับทางธุรกิจ
7	บริษัท Pure Handknit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	บริษัทฯ ยังไม่มีกิจกรรมการให้ความรู้แก่ชุมชน แต่จะเน้นการให้ความรู้ แก่พนักงานโดยการสอนภาษาอังกฤษให้กับพนักงาน ให้ทุนการศึกษาแก่พนักงาน ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี/ปริญญาโท
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	กสท. มีโครงการสร้างห้องสมุดโรงเรียนให้กับโรงเรียนทั่วทั้งประเทศ สำหรับ สำนักงานบริการลูกค้า กสท. เชียงใหม่รับผิดชอบห้องสมุดโรงเรียนที่จังหวัดแพร่ รวมทั้งจัดทำหนังสือ 84 พรรณไม้ถวายในหลวง มอบให้แก่ห้องสมุดทั่วประเทศ รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ
9	บริษัท เชียงใหม่วานัสนันท์ จำกัด	ปัจจุบันบริษัทฯ ไม่มีนโยบายให้บุคคลภายนอกเข้าเยี่ยมชมโรงงาน เนื่องจาก เป็นความลับทางธุรกิจ แต่จะให้ความรู้ในแง่การส่งเสริมเด็กกำพร้าที่พ่อแม่ เสียชีวิตจากโรคเอดส์ให้เรียนจนจบปริญญา

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5.2.6 ประเด็นเทคโนโลยีในการดำเนินงาน ในด้านนี้ คำตอบส่วนใหญ่จะเป็นการให้รายละเอียดถึงการใช้เทคโนโลยีในการผลิตของตน และมีส่วนที่เกี่ยวข้องต่อชุมชนคือการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น บางแห่งระบุว่าผลิตภัณฑ์ของตนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และในดำเนิน กสท. ยังคงมีบทบาทในการดำเนินโครงการสนับสนุนแก่สังคมโดยให้บริการควาเทียม ไอพีสตาร์ สำหรับชุมชนค้อยโอกาส รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 11 และตารางที่ 12

ตารางที่ 11 จำนวนคำตอบประเด็นเทคโนโลยี

ประเด็นเทคนิค เทคโนโลยี	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
กรรมวิธีการผลิตช่วยประหยัดพลังงาน	1	11.11
จัดทำโครงการเพื่อชุมชนที่ค้อยโอกาส	1	11.11
ใช้เทคโนโลยีที่ช่วยลคมลภาวะ	1	11.11
ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น	2	22.22
ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยต่อผู้บริโภค	2	22.22

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ : จำนวนร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจการ

ตารางที่ 12 การดำเนินงานของธุรกิจด้านเทคโนโลยี

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	กิจการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต เช่น ลำไย ลิ้นจี่ มั่นฝรั่ง มะม่วง สตอเบอร์รี่ เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในท้องถิ่น ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับสินค้าเกษตรล้นตลาด โดยการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรดังกล่าวที่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาดมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต ทำให้ได้สุรากลิ่นต่างๆ ความวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ กิจการมีการนำเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ๆ มาใช้ อาทิ เทคโนโลยีการกลั่นสุรา ซึ่งเจ้าของกิจการได้เดินทางไปดูงานที่ประเทศสก็อตแลนด์แล้วนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับกิจการ เช่น การย่อขนาดเครื่องกลั่นสุราให้มีขนาดเล็กลงเพื่อให้มีความเหมาะสมกับขนาดกิจการ แต่สามารถกลั่นสุราได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของกลุ่มปุ๋ยหมักซึ่งมีการนำระบบกองเติมอากาศเข้ามาช่วย ทำให้สามารถผลิตปุ๋ยหมักได้เพิ่มขึ้น และลดการใช้แรงงานลง
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันก้อเก็ด	ทางกลุ่มนำเอาเทคโนโลยีในด้านต่างๆ มาใช้ เช่น นำเครื่องอบลำไยระบบเป่าลมร้อนมาแปรรูปเพื่อทำลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง นำเครื่องแพ็คสุญญากาศมาใช้เพื่อยืดอายุของสินค้าให้สามารถเก็บได้นานขึ้น เป็นต้น
4	วิสาหกิจชุมชน ทำขนมจีนบ้านบวกลเปา	ในการทำเส้นขนมจีนจะมีการใช้เทคนิคเฉพาะตัว ซึ่งทางกลุ่มได้ไปศึกษาดูงานจากจังหวัดอื่นแล้วมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกิจการ เช่น เตาสำหรับใช้ทำขนมจีนได้มีการคิดค้นลงมือทดลองดูจนสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพมาจนถึงปัจจุบัน
		นอกจากนี้ยังมีการนำเทคนิคในการหมักเชื้อจุลินทรีย์มาช่วยในการกำจัดกลิ่นที่เกิดจากกระบวนการผลิต และกลิ่นจากบ่อบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอัญมณี)	มีการพัฒนากระบวนการผลิตอัญมณี โดยในช่วงแรกจะใช้มือปั้นอัญ แต่ปัจจุบันเริ่มมีการนำเอาเทคนิคและเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้มากขึ้น เช่น นำเครื่องจักรมาช่วยในการผสมส่วนผสมเพื่อให้ส่วนผสมเข้ากันได้ดียิ่งขึ้น สำหรับเตาเผา ก็มีการพัฒนาให้สามารถบรรจุอัญได้เพิ่มขึ้นทำให้ช่วยประหยัดเชื้อเพลิงในการเผาได้
6	บริษัท กษมาเทรคคิง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายศิลาคล)	การผลิตศิลาคลโดยทั่วไปจะใช้วิธีการเพ้นท์ลาย แต่บริษัทฯ มีการพัฒนาลายโดยใช้เทคนิคการทำฟอสซิลมาใช้ในการประดิษฐ์ลวดลายที่แตกต่างไปจากท้องตลาด ทำให้เป็นที่ต้องการของลูกค้าเนื่องจากมีความแปลกใหม่และไม่ซ้ำใคร เช่นการนำใบของต้นฉำฉา ซึ่งมีอยู่ในชุมชนมาทำฟอสซิล โดยการเอาใบไม้ดังกล่าวเข้าไปใส่เป็นลวดลายแล้วเผาเคลือบแทนการเพ้นท์ลาย เป็นต้น เนื่องจากศิลาคลเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีการเคลือบแบบธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมี จึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีอันตรายต่อร่างกายทำให้นิยมใช้สำหรับใส่อาหาร อีกทั้งสีที่ใช้ในการเพ้นท์ลวดลายนั้นทำมาจากสีถั่วซึ่งไม่มีสารพิษเจือปนเช่นเดียวกัน จึงปลอดภัยต่อผู้บริโภคร้อยเปอร์เซ็นต์
7	บริษัท Pure Handknit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	เนื่องจากบริษัทฯ ไม่ได้ผลิตสินค้าเองโดยตรงเพียงแคร์รับ order แล้วจะขายให้ฐานผลิต จึงทำให้ไม่ค่อยได้ใช้เทคนิคหรือเทคโนโลยีในด้านการผลิตมากนัก แต่จะเน้นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการบริหารงานในส่วนของสำนักงาน เช่น ใช้ระบบ IT เข้ามาช่วยในการจัดการฐานข้อมูลลูกค้าของบริษัทฯ เป็นต้น
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	กสท. มีการจัดทำโครงการดาวเทียมไอพีสตาร์ (IPSTAR) ซึ่งเป็นบริการระบบสื่อสารความเร็วสูงผ่านดาวเทียมเพื่อชุมชนที่ค้อยโอกาส โดยทาง กสท. จะนำจานดาวเทียมไปติดตั้ง และเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตให้แก่สถานศึกษาที่ค้อยโอกาส
9	บริษัท เชียงใหม่มันส์สนันท์ จำกัด	บริษัทฯ ชื่องานวิจัยเชื้อจุลินทรีย์สำหรับผลิตแฮมไบโอเทคจาก สวทช. และมีการจดสิทธิบัตรไว้ด้วย มีการนำเทคโนโลยีด้านการบรรจุภัณฑ์ที่สามารถรักษาหรือคงสภาพผลิตภัณฑ์โดยไม่ใช้สารกันบูด ทำให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ทั้งในกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการ ในส่วนของสำนักงานขาย เช่น ใช้ E-mail แทนการส่ง Fax เพื่อลดเป็นการลดต้นทุน เป็นต้น

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5.2.7 ประเด็นการเรียนรู้และสื่อ ในประเด็นนี้เป็นไปในทำนองเดียวกับด้านเทคโนโลยีการผลิตคือธุรกิจส่วนใหญ่ให้คำตอบในแง่ของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ธุรกิจของตนผ่านสื่อต่างๆ อย่างไรก็ตาม ก็คิด ได้มีบางธุรกิจที่มีการดำเนินงานในด้านการเรียนรู้และสื่อ โดยการให้ความรู้แก่คนในชุมชนที่เป็นผู้รับจ้างผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น และ กสท. ได้ดำเนินโครงการสร้างห้องสมุดให้แก่โรงเรียนค้อยโอกาส รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 13 และตารางที่ 14

ตารางที่ 13 จำนวนคำตอบประเด็นการเรียนรู้และสื่อ

ประเด็นกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อ	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
จ้างวิทยากรมาสอนกรรมวิธีการผลิตให้คนในชุมชนที่เป็นผู้รับจ้างผลิตของโรงงาน	1	11.11
ถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านสื่อท้องถิ่น	1	11.11
แผ่นพับ	1	11.11
มีบริการระบบสื่อสารผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนด้อยโอกาส	1	11.11

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ: จำนวนร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจการ

ตารางที่ 14 การดำเนินงานของธุรกิจด้านการเรียนรู้และสื่อ

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	แต่ละกลุ่มจะมีการจัดทำแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของตนเองให้แก่กลุ่มบุคคลที่เข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันตโกเกิด	ทางกลุ่มได้จัดทำแผ่นพับเพื่อแจกให้แก่บุคคลที่เข้ามาดูงาน หรือแจกเวลาไปออกงานตามสถานที่ต่างๆ นอกจากนี้ได้มีสื่อท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โทรทัศน์ท้องถิ่น เข้ามาขอสัมภาษณ์และถ่ายทำรายการเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อไป
4	วิสาหกิจชุมชน ทำขนมจีนบ้านบวกเปา	มีสื่อมาสัมภาษณ์จากส่วนกลาง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ และวิทยุ กรุงเทพมหานคร FM 92.50 เป็นต้น นอกจากนี้ทางกลุ่มได้มีการจัดทำแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ด้วย
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอูมอญ)	เริ่มแรกของการผลิตอูมอญ ทางกลุ่มได้มีการจ้างผู้มีความรู้ในเรื่องการปั้นอูมอญจากตำบลแม่เหียมาสอนชาวบ้านในชุมชน ทำให้ปัจจุบันคนในชุมชนมีอาชีพการทำอูมอญเป็นอาชีพหลัก สร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน
6	บริษัท กษมาเทรคคิง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายศิลาคล)	บริษัทฯ ยังไม่มีกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญา/ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าผ่านสื่อเนื่องจากเป็นความลับทางธุรกิจ มีเฉพาะการโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ทำผ่านสื่อท้องถิ่น เช่น Art and Culture North Magazine และการออกบูธทั้งในและต่างประเทศ
7	บริษัท Pure Handknit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	เนื่องจากบริษัทฯ เป็นเพียงตัวกลางในการรับ order การผลิตเท่านั้น จึงไม่มีกิจกรรมการเรียนรู้ หรือสื่อสารผ่านการโฆษณาใดๆ ทั้งสิ้น เพราะทางผู้สั่งซื้อจะเป็นผู้ดำเนินการเอง
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	กสท. มีการให้บริการระบบสื่อสารผ่านดาวเทียมเพื่อชุมชน และโรงเรียนด้อยโอกาส ทำให้เด็กนักเรียนรวมทั้งคนในชุมชนห่างไกลมีโอกาสได้รับรู้ เรียนรู้เท่าเทียมกันกับชุมชนที่มีความเจริญแล้ว
9	บริษัท เชียงใหม่วันสนันท์ จำกัด	ทางบริษัทฯ มีการไปศึกษาดูงานจากสถานที่ต่างๆ แล้วนำความรู้ที่ได้มาลงมือลองปฏิบัติให้เหมาะสมกับกิจการ มีการทำ web size ของบริษัท ทำหนังสือเกี่ยวกับบริษัทแจก โฆษณาผ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีสื่อโทรทัศน์ช่องต่างๆ มาขอถ่ายทำรายการ เช่น รายการหมึกแดง เป็นต้น

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5.2.8 ประเด็นการสร้างผลบวกแก่ชุมชน ในส่วนนี้ ธุรกิจได้แสดงความคิดเห็นถึงสิ่งที่คิดว่าธุรกิจมีบทบาทในด้านนี้แก่ชุมชน ซึ่งด้านที่เห็นชัดเจนที่สุดเป็นการเป็นแหล่งรองรับผลผลิตจากชุมชน/ท้องถิ่น และการได้เป็นส่วนสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน ซึ่งรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 15 และตารางที่ 16

ตารางที่ 15 จำนวนคำตอบประเด็นการเรียนรู้และสื่อ

ประเด็นกิจกรรมที่สร้างผลบวกแก่ชุมชน	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
เป็นแหล่งรองรับผลผลิตของชุมชน	3	33.33
สร้างงานสร้างอาชีพในชุมชน	2	22.22
ให้บริการควาเทียมไอพีสตาร์ การจัดสร้างห้องสมุดให้แก่โรงเรียน	1	11.11
นำคนในชุมชนมาเป็นเครือข่ายในการผลิต	1	11.11
เน้นการมีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมกิจกรรมของชุมชน	1	11.11
เป็นแหล่งรองรับของเสียของชุมชน	1	11.11
ศูนย์ข้อมูลและการเรียนรู้ของชุมชนและสร้างอาชีพเสริมให้คนในชุมชน	1	11.11

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ : คำนวณร้อยละต่อจำนวนกลุ่ม/กิจการ

ตารางที่ 16 การดำเนินงานของธุรกิจด้านการบริการเงิน สินค้าและบริการ

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
1	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มประกาศกิจการสุรา	การที่กิจการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในชุมชนที่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด เช่น ผลผลิตที่ตกเกรด ทำให้เกษตรกรในชุมชนมีตลาดรองรับผลผลิตในลักษณะดังกล่าว ช่วยให้เกษตรกรในชุมชนมีรายได้จากการขายผลผลิตเพิ่มมากขึ้น
2	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอสารภี	ทางกลุ่มสร้างผลบวกให้แก่ชุมชนในแง่ของการให้ความรู้ทั้งในเรื่องการเกษตรและอื่นๆ รวมทั้งการสร้างอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชนด้วย
3	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบ้านสันตโกเกิด	ทางกลุ่มเป็นตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรของสมาชิกในกลุ่ม เช่น รับซื้อลำไย กล้วย ฯลฯ มาแปรรูป ทำให้สมาชิกมั่นใจได้ว่าสินค้าเกษตรที่ตนเองผลิตมีตลาดรองรับที่แน่นอน
4	วิสาหกิจชุมชน ทำขนมจีนบ้านบวกเปา	กิจการจะเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการช่วยเหลือในด้านการบริจาคสินค้าช่วยงานต่างๆ ของชุมชน
5	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ (ทำอัญมณี)	การที่ทางกลุ่มรู้จักนำสิ่งที่เหลือใช้ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อาทิ นำแอลกอฮอล์ที่ไม่ใช้แล้วมาเป็นเชื้อเพลิงในการเผาอัญมณี มีประโยชน์ทั้งในด้านการลดต้นทุนให้แก่กลุ่ม และเป็นการกำจัดกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการเผาเสียของแอลกอฮอล์ทำให้ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น
6	บริษัท กษมาเทรดดิ้ง จำกัด (ผลิตและจำหน่ายศิลาแลง)	ในแง่ของการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน
		นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้ว บริษัทฯ ยังมีนโยบายรับซื้อสินค้าของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับบริษัท เช่น รับซื้อกล่องกระดาษสาสำหรับทำบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น
7	บริษัท Pure Handknit จำกัด (ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	การสร้างผลบวกให้แก่ชุมชนที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน คือ การจ้างกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มาเป็นฐานการผลิตให้กับบริษัท ซึ่งเป็นการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนอย่างแท้จริง

ที่	ชื่อกิจการ	รายละเอียดการดำเนินการ
8	สำนักงานบริการลูกค้า บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่	ทุกโครงการที่ กสท. ได้ทำล้วนมีผลบวกแก่ชุมชนและสังคมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการควาเทียมไอพีสตาร์ การจัดสร้างห้องสมุดให้แก่โรงเรียน การให้โอกาสแก่ชุมชนคือโอกาสได้เรียนรู้เท่าเทียมกับชุมชนที่เจริญแล้ว การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ การพัฒนาสังคมรวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9	บริษัท เชียงใหม่วันสนันท์ จำกัด	บริษัทฯ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

6. ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น

จากการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ทราบถึงบทบาทของกิจการ/ธุรกิจ และการให้ความสำคัญของธุรกิจ ตลอดจน แนวทางอันจะนำไปสู่การปฏิบัติจริงของความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยแยกเป็นสองประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 บทบาทของธุรกิจที่มีต่อชุมชนและสังคม

1. ธุรกิจควรจะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ไม่สร้างมลพิษทางสิ่งแวดล้อมต่างๆ อันเนื่องมาจากกระบวนการผลิต เช่น การสร้างบ่อน้ำบาดาลน้ำเสียก่อนปล่อยน้ำเสียลงสู่ชุมชน การจัดการขยะอย่างถูกวิธี และแยกขยะเป็นพิษเพื่อลดการปนเปื้อน
2. ธุรกิจควรจะช่วยกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน เช่น การรับซื้อผลิตภัณฑ์จากชุมชนและนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต
3. ธุรกิจควรจะให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชน เช่น การร่วมบริจาคผลิตภัณฑ์ สิ่งของ และเงิน ให้กับชุมชนในวันที่ชุมชนจัดงานเทศกาล หรือวาระโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันเด็ก วันเข้าพรรษา วันปีใหม่ งานโรงเรียนของชุมชน เป็นต้น
4. ธุรกิจควรมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อชุมชน ไม่เพิกเฉยหากชุมชนร้องขอความช่วยเหลือ ความร่วมมือต่างๆ และธุรกิจชุมชนสามารถให้ความช่วยเหลือได้
5. ธุรกิจควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน/สังคมอย่างเคร่งครัด
6. ธุรกิจควรให้ความสำคัญต่อบทบาทที่มีต่อชุมชนและสังคมโดยกำหนดเป็นนโยบายและระบุในแผนปฏิบัติการของบริษัท
7. ธุรกิจควรสร้างความเข้าใจแก่พนักงาน แรงงาน ลูกจ้างถึงบทบาทนโยบาย แผนการปฏิบัติของธุรกิจ และการปฏิบัติตามกฎของชุมชน เพื่อให้มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกันและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง
8. ธุรกิจควรช่วยก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่นโดยใช้แรงงานจากท้องถิ่น และจัดสวัสดิการให้แก่แรงงาน/ลูกจ้างอย่างเหมาะสม และเป็นธรรม

9. ธุรกิจควรมีส่วนช่วยพัฒนาทางค่านองค้ความรู้ให้กับชุมชน เช่น การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน เยาวชนในชุมชน
10. ธุรกิจควรจะสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจและชุมชน

6.2 แนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดการปฏิบัติจริงในสังคม

1. ธุรกิจจะต้องมีแนวนโยบายและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนทางค่านองค้ความรับผิดชอบต่อชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นการดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกต่อเจ้าของ พนักงาน ลูกจ้างธุรกิจชุมชน ในการแสดงความรับผิดชอบต่อชุมชน และในเรื่องความซื่อสัตย์ และจริงใจต่อผู้บริโภค
3. ธุรกิจจะต้องมีนวัตกรรมใหม่ๆ และมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต และสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ชุมชนได้
4. รัฐบาลควรช่วยเหลือในด้านการส่งเสริมการตลาดสินค้าชุมชนให้มากขึ้น รวมทั้งช่วยเหลือในด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ
5. ธุรกิจจะต้องรู้ว่าตลาดสินค้าของตนอยู่ในระดับใด เพื่อจะได้ผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด และในกรณีที่ธุรกิจไม่มีความชำนาญในด้านการตลาด จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เช่น การเชื่อมโยงเครือข่ายกับ SMEs เพื่อที่ว่าตนเองจะเป็นผู้ผลิตและส่งต่อไปให้ SMEs เป็นผู้ดำเนินการทางการตลาด นอกจากนั้นแล้วธุรกิจขนาดเล็กทั้งหลายจะต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจะได้ผลิตสินค้าได้ตามคำสั่งซื้อขนาดใหญ่
6. ธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจชุมชนจะต้องสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาเทคนิคการผลิต และเพื่อเป็นการศูนย์เรียนรู้ทางการผลิต
7. ธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจชุมชนควรสนับสนุนให้ลูกหลานในชุมชนสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อจะได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูก และเป็นการรักษาภูมิปัญญาของท้องถิ่นไว้ได้อย่างยั่งยืน
8. ธุรกิจควรรีให้มีการช่วยเหลือชุมชน ทั้งในรูปของการจ้างงาน การกระจายรายได้และการบริจาคเงินสิ่งของ ผลผลิตเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน และการให้การเรียนรู้แก่ชุมชน เช่น การเปิดให้เข้าชมศึกษาดูงาน
9. ธุรกิจที่จะยั่งยืนได้จะต้องมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ไม่ค้ค่ากำไรเกินควร ผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ และไม่เอารัคเอาเปรียบแรงงาน

บรรณานุกรม

- สถาบันไทยพัฒน์. มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. **รู้จักซีเอสอาร์**. แหล่งที่มา: http://thaicsr.blog.spot.com/2008/01/blog-post_07.html
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9**. แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>.
- โสภณ พรโชคชัย. **CSR ที่แท้**. แหล่งที่มา: http://thaisocialwork.files.wordpress.com/2009/06/text-csr-2552n1_3.pdf. (22 มิถุนายน 2552)